

Інна Миколаївна ГОЛОПИЧ,

старший викладач кафедри українознавства факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ

ГРАМАТИЧНІ ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТІВ

Переклад юридичних текстів зазвичай викликає труднощі, це пов'язано з уживанням спеціальної термінології та синтаксичними особливостями мови. Під час перекладу потрібно правильно розуміти зміст речень, смислові відношення між реченнями та значення метатекстових елементів, що беруть участь в організації тексту. Найбільший комплекс граматичних проблем перекладу пов'язаний із розумінням синтаксичної структури та морфологічного складу речень як мовних елементів, що є безпосередніми носіями певної інформації.

Як відомо, англійська й українська мови належать до різних гілок індоєвропейської родини мов (перша – до германської, друга – до слов'янської), і до різних структурних типів мов: перша – переважно аналітична мова, де граматичні відношення у реченні передаються вільними граматичними морфемами, а друга – флективна мова, де граматичні значення й відношення передаються за допомогою пов'язаних граматично морфем – флексій. Саме розбіжності в будові мов, у наборі їхніх граматичних категорій, форм та конструкцій і становлять велику групу граматичних труднощів перекладу. Так, в українській мові немає артиклів, герундія, часових форм дієслова груп Continuous та Perfect, складних підметових та додаткових інфінітивних конструкцій, а в англійській мові – категорії роду іменників і прикметників, дієприслівників, тощо. Певні відмінності існують у побудові речення: на відміну від української мови, де можуть відбуватись інверсії, група підмета нерідко може міститися після групи присудка, в англійській мові порядок головних членів речення більш фіксований, що може вимагати перебудови речення під час перекладу.

По-друге, граматичні труднощі перекладу пов'язані з різним обсягом змісту подібних у двох мовах форм і конструкцій. Так, форма теперішнього часу дієслова-присудка в українській мові за своїм змістом відповідає англійським формам Present Indefinite, Present Continuous та частково Present Perfect, а форма родового відмінку українського іменника може відповідати за своїм граматичним значенням англійській прийменниково-іменниковій конструкції «of + N» або формі загального відмінку іменника в препозиції до іншого іменника.

По-третє, труднощі перекладу складають ті граматичні форми мови тексту оригіналу, що мають відмінні від відповідних граматичних форм мови перекладу функціональні характеристики. Наприклад, форми однини й множини іменника є в українській і в англійській мовах, однак форми деяких іменників можуть не збігатися.

По-четверте, труднощі перекладу полягають у використанні форм пасивних й активних форм дієслів. В англійській мові частіше використовуються пасивні конструкції, тож під час перекладу нерідко доводиться змінювати на активні форми. Такі труднощі викликані розбіжностями у мовностилістичних нормах текстів мов оригіналу й перекладу.

По-п'яте, труднощі перекладу пов'язані з явищами омонімії. Коли тотожні за формою або конструкцією лексеми мають різне значення і функції у реченні.

По-шосте, труднощі перекладу пов'язані з особливостями вираження членів речення у двох мовах, насамперед підмета і присудка. Наприклад, в англійській мові є так звані «формальний підмет» і «формальний додаток», які є неможливими у структурі українського речення. Тільки незначна частина англійських та українських висловлювань має ідентичну синтаксичну структуру та порядок компонентів і тільки в такому випадку англійські висловлювання можуть перекладатися відповідними українськими висловлюваннями без застосування граматичних трансформацій. Такий переклад називається «дослівним». Його слід відрізнити від граматично буквального перекладу, який є дослівним перекладом граматичної форми або синтаксичної конструкції, що порушує граматичні норми мови перекладу юридичних текстів.

Юридичні тексти мають певну особливість – насиченість спеціальною юридичною лексикою, як от: юридичні поняття, загальноживана лексика, загальноживана лексика зі спеціальним значенням, скорочення; синоніми, що використовуються для позначення одного поняття з метою уникнення двозначності; кліше та сталі вирази; запозичення з латинської та французької мови; слова давньоанглійського походження, які вийшли із загального вжитку; дієслова у пасивному стані; вживання модального дієслова «shall» для вираження наказу або зобов'язання; ідіоматичні вирази та фразеологічні сполучення, які не вживаються або рідко вживаються в літературній мові.

Щодо перекладу юридичних фразеологізмів, то варто зауважити, що калькування під час перекладу є недопустимим. Переклад юридичних текстів з англійської або на англійську мову часто викликає у перекладача труднощі, обумовлені специфікою правової системи й термінології, прийнятої в англійськомовних країнах. Під час перекладу юридичного тексту можуть виникати проблеми з вибором адекватного лексичного відповідника. На вибір варіанта перекладу впливає фактор наявності або відсутності еквівалента в мові перекладу. За його наявності, процедура буде зводитись до звичайного вживання еквівалента, проте за його відсутності – до ретельного підбирання одного з багатьох варіантів відповідників з урахуванням цілого ряду лінгвістичних й екстралінгвістичних факторів.

Складнішим є завдання вибору необхідного відповідника з декількох можливих варіантів. Перекладачу потрібно з обережністю підбирати терміни, щоб уникнути суперечностей і негативних наслідків. Більше того, вимога точності під час перекладу обмежує можливість використання синонімічної заміни в одному й тому ж тексті.

Слід пам'ятати, що юридичний переклад здійснюється з однієї правової системи на іншу, оскільки правова система будь-якої країни має свої джерела права, термінологічний апарат та соціально-економічні принципи. І чим більш спорідненими є правові системи, тим легше перекладати юридичний текст.

Отже, перекладач зобов'язаний володіти юридичною термінологією, знаннями у галузі права, з якою пов'язана його діяльність та особливостями судових систем тих типів культур, між якими ведеться комунікація, а також граматичними особливостями мов.

Одержано 11.11.2019